

BOT (189) *sb m*

bot (188), **but** (1); bot : but *Mącz* (15 : 1).

bót (12), bot (1); bót *SienLek* (5), *PudlFr*; bót : bot *Mącz* (6 : 1); bót- (19), bot- (5); bót- *SienLek* (6), *Strum* (2), *KochFr*, *WyprPl*, *GosłCast*; bot- *OpecŻyw* (2); bót- : bot- *MurzNT* (2 : 1), *Mącz* (6 : 2).

sg N bót (16). ◊ *G* bóta (9). ◊ *A* bót (14). ◊ *I* bótem (5); -em (1), -(e)m (4). ◊ *L* bócie (2). ◊ *pl N* bóty (15). ◊ *G* bótów (39); -ów (6) *MurzNT* (2), *Mącz* (3), *KochFr*, -ow (1) *OpecŻyw*, -(o)w (32). ◊ *D* bót(o)m (2). ◊ *A* bóty (76). ◊ *I* bótami (3) *CzechEp*, *Calep*, *GosłCast*, bóty (1) *KrowObr*; -ami (2), -(a)mi (1). ◊ *L* bóciech (5) *Leop*, *BielKron* (2), *SienLek*, *RejZwierc*, bótach (2) *SkarŻyw*, *Calep*; -ech (1), -(e)ch (4); -ach (1), -(a)ch (1).

Sł stp, *Cn* notuje, *Linde XVI – XIX w.*

*Obuwie różnego kształtu i z różnego materiału, noszone przez mężczyzn i kobiety; calceus Murm, Mymer¹, Mącz, Calep, Cn; calceamen, calceamentum, calo, carpatina (carbatina), cothurnus, mulleus, ocrea, pero, tegmina pedum (pl) Mącz, Cn; baxea, reticulatum seu intercisum calceamentum muliebre, calceamentum rusticum, calceamentum virorum, calceus, caliga, calopodium, campagus, crepida, diabathrum, pantophellos, pedulis, pedule, phaecassium, sandalium, sculponea, semiplotia (pl), sicyonia (pl), soccos, socculus, solea, solea lignea, talaria (pl), tibialia (pl) Cn [często w pl] (189) : Chłopotum z botá wyrwał wiecheć *BierEz* R3v; *OpecŻyw* 46, 89v; *PatKaz I* 14; *Murm* 155, 184; *Mymer¹* 31v; *BartBydg* 169b; *FalZioł I* 27c, 151a; Iłch Bothow dwye parze na fzwyczkyey vliczy vkradl *LibMal* 1547/126, 1544/86v, 1545/94v [2 r.], 96, 1549/150, 1552/172 (14); *HistAl* L2 [2 r.]; *MurzNT Matth* 10/10; *GliczKsiąż* H2; *GroicPorz* 14; *KrowObr* B, 137; Boty łpuścił do kołtek prawie we trzy rzędy. *RejWiz* 56v, 47v, 92, 150v; Zdeimi boty z nog twoich/ ábowiem ziemiá ná ktorey łtoiřz łwięta ieft. *Leop Ex* 3/5, *Dan* 3/21, *Am* 8/6; *RejFig* Aa8v [4 r.], Bb; *RejZwierc* 137, 137v, 139v; od namnieyřzey nitki áż do rzemyczká v botá/ nic od ćiebie wziąć niechćę *BibRadz Gen* 14/23; kazał łobie nogi całować vbrawřzy łie w boty złote s perlámi. *BielKron* 154; W ten czás Polacy nořli włofy długo [...] boty z długimi łzpicámi *BielKron* 397v, 28v, 30, 260v, 301v, 362 (11); łłowá Páná łwego [...] będziefz ie łmiał wywráćć á wykręćć iáko łzwiec łtáry both *RejAp* 67; Lunatus calceus, Bót ná xtáłt xiężicá vcziniony/ który przed czáły rádni pánowie á łliáchtá nořła. *Mącz* 199c; Attritus calceamentorum, Przenořzenie butów. *Mącz* 450d, 31b, 421b, 442a, 491a; Kiedyc Grudá boty obu *SienLek* 43v, 116, 120, 123v, 168v, 176, 180; Fortuná gdy pochlebuie/ Iuż pewnego więźniá czuie/ Ktorem by Máłpá kugluie/ Kiedy łie w boty obuie. *RejZwierc* 232d, [78²]v [3 r.], 111v, 163; *BielSpr* 49, 66v; *GórnDworz* P2v, P3 [5 r.], R7; *BielSat* C2v [2 r.]; *BudBib Ex* 3/5, 12/11, *Deut* 8/4, *Ios* 9/5; *Strum* E2v, I; *BudNT Luc* 10/4, 15/22, *Act* 7/33, 12/8; *SkarŻyw* 413, 502, 503 [2 r.]; że nie tylko z onych botow Chriřtuřowych [...] vczynili łobie Chriřtuřowe człowieczeńřtwo *CzechEp* 172, 172 [2 r.], 304; *KochFr* 15; Málowáć od Máłářzá: boty łzyć od łzewcá *ReszPrz* 101; *BielRozm* 18, 19, 29; *Calep* 122a, 154a [2 r.], 261b, 957b [2 r.]; *WyprPl* C2; *LatHar* 192, 718; y dayćie pierściefn ná rękę iego/ y boty ná nogi iego. *WujNT Luc* 15/22, *Matth* 10/10, *Luc* 10/4, 22/35, *Act* 7/33, s. 445 marg; *SkarKaz* 348b; Oto łłyřzć iuřz idzie/ kołáće bótámi *GosłCast* 48.*

W charakterystycznych połączeniach: boty ciasne (3), *łatane, nowe, stare* (5), *zdarťe; para botow* (2); *(w) boty łatać* (2), *obu(wa)ć (się)* (5), *ubierać się, roz-(w-, z-)zuć* (5), *włóżyć, zdjąć, złóżyć*.

Przysłowia: *MurzNT* 11, *Ioann* 1/27; *GliczKsiąż* G6; *KrowObr* 49; *Leop Mar* 1/7, *Ioann* 1/27; *BudNT Luc* 3/16, *Act* 13/25; *CzechEp* 304; Co ná on czas ná roziedzny/ ten to prawdziwy Pálterz (ktoremum ia godzien nie iest bym rozwiązał rzemyk v botá iego) owieczkom swoim KONfántynopolłkim/ toż ia wam wżyftko [...] przypomnieć mogę *ReszPrz* 7; *LatHar* 685; *WujNT Luc* 3/16, *Act* 13/25 [ogólem 13 r.].

Y támci boty podfłfyá Niż wezmiesz execucią *RejRozpr* F2.

Nie kładź mię [łyżki] zá boty/ Zálpiewałz bez noty. *RejZwierc* 239a.

Wyrażenia: »boty chłopskie; chłopski bot« (1 : 1): *Carpatina et Carbatina*, Chłopski bót/ kurp/ obnożnek *Mącz* 39b, 292c.

»wczasny bot«: *Habilis et Aptus calceus ad pedem*, Wczásny bót na nogę. *Mącz* 13a.

Zestawienia: »boty długie« (2): vkradł [...] *Bothi* dlugie *LibMal* 1544/86v; *Mącz* 259a.

»drewniane, z drewna boty; bot drzewiany« = *obuwie z drzewa* (2 : 1): *RejKup* cc5; *KrowObr* 61v; *Calones*, Drewniane boty yáko bywáyá pátyunki z lámego drzewa/ yako mniłzi miewáyá. *Mącz* 32b.

»boty drzewiane« = *narty*: *Narty* íá boty drzewiáne/ nofy v nich íáko v íanek długie y w ítoczone/ popycha íie ná nich kijem zákowánym. *BielKron* 434.

»bot (pod)kowany; kowane boty« (6 : 1): *IV*ż ty kołác íáko chcełz/ botem podkowánym *RejZwierc* 64v; *RejZwierc* 164v, [207], [207]v; *StryjWjaz* A4; *PudłFr* 53; *Zzuy* íwe, *wzuy* boty kowane ná nogi: Y mów po Polłku, áby zrozumiełi *CiekPotrHerb* 3.

»boty męskie«: 30 par botow męskych *LibLeg* 11/97.

»boty niewieście; żeńskie boty« (1 : 1): *LibLeg* 11/97; *Obstragulum*, Zápinánie álbo zálogá yáko v botów niewieścich bywa. *Mącz* 257c.

Szeregi: »boty a kurpie«: Ná ízkutę chodźíc/ íypác żyto [...] bofo ładowác. bo boty á kurpie wiele zboża vłzkodzą. *GostGosp* 92.

»bot(y) a(l)bo obuw(ie)« (2): *Mącz* 235d; vbogiego przedáli zá írebro y zá boty ábo zá obuwie. *PowodPr* 69.

»bot(y) albo (a, i) trzewik(i); trzewik albo bot« (9 : 1): *GliczKsiąż* G6; *GroicPorz* 13v; gdy s przygody pirwey lewy both álbo trzewik obuł niż prawy *BielKron* 387, 53v; *Mącz* 23a, 31b, 67a; *ModrzBaz* 56; *CzechEp* 171; Tám zábrania botow y trzewikow/ ktore wżytkę nogę zákrywáią/ [...] á tu dozwała trepek/ ktore podełzwę tylko zákrywáią *WujNT* 148.

W przen (6) : *Vbráwłfy* íyę w wálfe bothy Y galem wiecz wkączie kothy *RejKup* cc4v; Do źemie *Idumeyłkiey* rościágnę both moy *Leop Ps* 107/10; *BibRadz Ps* 59/10; człowieceńftwo botom y źiemí podnożkowi nog Bożych etc. vczyńią. *CzechEp* 173; gdzie boty ochotnego á vprzeyeego fercá *LatHar* 215, 675.

a. *Oslona końskiey nogi zakładana w celach leczniczych* (7) : á záwdźiawłzy koniowi bóthy ná nogi [...] náley mu tégo w bóty niegoráco ále ciepłó. *SienLek* 177; gdy íye íákokolwiek [koń] zákole. [...] tedy mu íá [nogę] w bót obuy *SienLek* 178, 177 [3 r.], 177v [2 r.].

Synonimy: *cholewa*, *kurp*, *obnożnek*, *obow*, »pantofla patynka«, *skorzniá*, *trzewik*.